

Recenzia

Igor Kišš: *Sociálna etika*

(Vydala Univerzita Komenského v Bratislave vo Vydavateľstve UK, Bratislava 2006, s. 388)

Monografická práca prof. I. Kišša *Sociálna etika* predstavuje doteraz najsyntetickejšie spracovanie problematiky súčasnej kresťanskej evanjelickej etiky u nás. Je skoncentrovaná na teoretické a praktické otázky sociálnej etiky ako súčasti teologickej etiky, a teda v určitom zmysle vedome rezignuje na špeciálne otázky metaetiky či tiež individuálnej etiky. Autor hneď v úvode zdôvodňuje svoj zámer a potrebu rozpracovať práve tematiku sociálnej etiky, ktorá ponúka východiskové etické princípy. Ich znalosť vedie totiž k správnej orientácii v spleti etických otázok a ich aplikovanie k správne riešeniu morálnych problémov. V tomto kontexte pozitívne oceňujem ukážky riešení v konkrétnych životných sociálno-etických situáciách, ktoré kniha ponúka.

Publikáciu prof. I. Kišša charakterizuje rovnako jeho vlastný, originálny spôsob spracovania problematiky, tak aj tomu zodpovedajúci štýl písania. Píše veľmi zrozumiteľným jazykom, nezahmlieva, teoreticky náročné časti spestruje príkladmi a jasne argumentuje za a proti.

Autor novátorským spôsobom zosúladzuje tradičné biblické interpretácie kresťanskej etiky so súčasnými poznatkami o človeku, jeho správaní a spôsobe života, ďalej s narastajúcim vývojom nových technológií, pričom preukazuje mimoriadnu erudovanosť a znalosť problematiky v celej jej šírke, s dôrazom na modernú sociálnu etiku a jej aplikáciu v celej jej šírke, čím práca dominantným spôsobom získava na svojej aktuálnosti. Navyše, čo je zvlášť oceniteľné a potešiteľné, je skutočnosť, že monografia je aj určitou manifestáciou a záručením dlhoročnej pedagogickej práce a osobnej životnej skúsenosti autora.

Výberu najzávažnejších etických problémov je podriadená štruktúra práce, ktorú – okrem úvodu a záveru – tvorí 24 kapitol, z toho tretia, šiesta a ôsma patria k najrozsiahljším častiam práce, kým ostatné kapitoly sú svojim rozsahom stručnejšie. Rovnakou mierou sa ale vo všetkých kapitolách hutným spôsobom premieta podstata riešenia zvolenej problematiky. Jednotlivé kapitoly zároveň predstavujú navzájom logický sled tematizácie problémov, ktorých interpretácie vyžadujú nielen občasné uvádzanie opakujúcich sa východiskových zdôvodnení, ale predovšetkým aj určitú gradáciu ich riešenia. Svojou tematickou závažnosťou majú charakter (hoci nie rozsahom) temer vyvážených celkov. Spôsob spracovania, ktorý prof. I. Kišš zvolil, mu umožnil zvládnuť a predostrieť celú paletu tematických etických okruhov a z nich vyplývajúcich všeobecne platných, ale aj možných partikulárnych riešení daných otázok v oblasti základných východísk a systémových dôrazov kresťanskej etiky, v oblasti sexuálnej etiky, v etike man-

želstva a rodiny, v lekárskej etike, v ekologickej etike, v otázkach humanity, úcty k životu, v rovine slobody, práva, tolerancie, pravdy, spravodlivosti, milosrdenstva a sociálnosti, mieru, ale aj radosti a humoru v kontexte kráľovstva Božieho, či v oblasti etiky kultúry, športu, v otázkach a problémoch adiafor, v politickej, hospodárskej, kňazskej etike a v etike Cirkvi.

V celom texte monografie je zreteľné osobné zaangažovanie autora a jeho úprimná snaha nielen reflektovať hlbšie korene a hlavné princípy morálnej problematiky, ale tiež ponúknuť základnú orientáciu v súčasnej dobe a v kontexte rôznych situácii morálnej voľby. V tomto smere vysoko oceňujem jeho rozpracovanie „humanizovanej etiky hodnôt“ ako jednoty „humanizovanej teleológie“ a „humanizovanej deontológie“, ktorou autor prekonal tradičné napätie a isté nedorozumenie medzi „deontologickou etikou“, „normatívnou etikou“ a teleologickou etikou“.

Monografia celkom zreteľne poukazuje na širokú poznatkovú bázu autora, predovšetkým jeho profesionálnu znalosť diela M. Luthera, zvlášť jeho učenia o dvoch ríšach a analógii medzi nimi (explicitne formulovaného v 3. kapitole a názorne zobrazeného grafickým diagramom ako pomôckou pre pochopenie jednotlivých foriem tohto učenia). Ak už spomínam grafické pomôcky použité v texte, rada by som pripomenula, že výbornou pomôckou je aj grafické znázornenie vzťahov rôznych foriem zákona (lex Christi, lex naturalis, lex amoralis a lex gentium) pomocou Vennových kruhov. Ide vlastne o originálny nápad, ktorý autor aplikoval v podobe ukážky možnosti pochopenia rôznych druhov etického konania na základe analógie s Vennovými kruhmi v matematike. Didaktický charakter tejto časti práce je nespochybniteľný.

Nadviažem ešte raz na konštatovanie ohľadne diela M. Luthera. Z čítania knihy je zrejmé, že sám autor je nielen znalcom reformátora Luthera, ale do značnej miery aj jeho obdivovateľom a stúpencom. No s rovnakou znaleckou výbavou sa stretávame vo všetkých častiach práce, ktoré pojednávajú o morálnej problematike na pozadí cirkevnej histórie, alebo v kontexte názorov mnohých výrazných osobností z našich i svetových dejín. Spomeniem aspoň inšpiratívne kontextuálne pozadie myšlienok J. A. Komenského, P. Tilicha, K. Bartha, D. Bonhoeffera, J. Moltmanna, J. Bergera, Teilharda de Chardin, A. Schweitzera, H. Künga, T. G. Masaryka, predstaviteľov ruských pravoslávnych teológov a filozofov a ďalších.

Dovolím si ešte zdôrazniť, že prof. I. Kišš, ktorého hlavnou profesionálnou parketou je oblasť systematickej teológie, sa v tejto monografickej práci prejavuje dvojako: aj ako erudovaný znalec, ale aj ako tvorca **systematickej evanjelickej teologickej etiky** na Slovensku. Prínos tejto monografickej učebnice tým prekračuje rámec študijnej literatúry pre poslucháčov Evanjelickej bohosloveckej fakulty UK

alebo študentov humanitných odborov univerzitného štúdia. Môže poslúžiť aj ako komparatívny text pre rímsko-katolícku etiku, a to najmä v otázkach bioetiky, riešenie ktorých je z hľadiska evanjelickej a katolíckej perspektívy (respektíve v rámci teologickej systematiky či dogmatiky) rozdielne.

Knihá však môže byť podnetná aj pre širšiu čitateľskú obec, teda všetkých tých, ktorým záleží na konaní dobra. Možno ju teda chápať ako určitý návod na ďalšiu humanizáciu sveta, čím môže osloviť nielen priamo kresťanov, ale aj inak (ne)veriacich ľudí. Jej poslanstvo týkajúce sa realizácie morálnych hodnôt sa totiž týka nás všetkých.

Zlatica Plašienková